БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
Изходящ № ..... дата ..... 201 г.
Входящ № ....299..... дата 22.08..... 2023 г.
София 1113, бул. Шипченски проход № 52, бл. 17
тел.: 02/ 979 29 98 ; факс: 02/ 870 21 91

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дин Рая Йорданова Заимова (И-т за балканистика с ц-р по тракология „Проф. Ал. Фол“ - БАН

за трудовете на доц. д-р Пенка Стилянова Данова

за заемане на академичната длъжност професор по професионално направление 2.2. История и археология, специалност „История на България“ („Италиански извори за българската средновековна история“)

Обявата в Държавен вестник (бр. 38 от 28 април 2023 г.) на конкурс за заемане на академична длъжност „професор“ по професионално направление 2.2. История и археология, специалност „История на България“ („Италиански извори за българската средновековна история“) е за целите на Института за исторически изследвания при БАН. Единстваната заявка за участие в конкурса е подадена в срок от доц. д-р Пенка Стилянова Данова, сътрудник в същата академична институция.

Колегата Пенка Стилянова Данова участва активно в научния живот на Българската академия на науките. Завършила е италианска филология в Софийския у-тет (1980) и докторантура в И-та за балканистика при БАН (1997), където израства поетапно в академичната длъжност “доцент”.

От 2020 г. до днес Пенка Стилянова Данова заема тази длъжност в Института за исторически изследвания при БАН. Научните интереси на кандидатката са насочени към късно средновековните и ренесансови италиански текстове, отразяващи миналото на българите като част от европейското голямо семейство. Повечето от трудовете й са ми известни, поради теми по които работя в областта на културната история и образа на българите в чуждите писмена. Затова и първата ми монография „Българската тема в западноевропейската книжнина (XV-XVII в.)“, издадена през далечната 1992 г., е сред често цитираните книги от Пенка Стилянова Данова.

За обявения конкурс са представени четири книги – една монография със заглавие „България и българите в италианската историопис (XIV-XVII в.)“, наскоро публикувана в академичното издателство „Проф. Марин Дринов“ и три издания на италианскоезични извори от XVI-XVII в. (Джовани Киаромани, Бенедето Рамберти и Даниело Лудовизи, Анонимна хроника на графовете Булгари). Едната от тях е в съавторство със Снежана Ракова.

Трябва да поясня, че работата по превод от чужд език (използван през посочените векове), коментар и предговор към подобни издания е равносилна на една монография. В случая те са повече от една и заслужават определно внимание, поради факта, че са трудоемки и изискват филологически и исторически познания на специалиста, който се е заел с такава задача. Сами по себе си те отварят една необходима страница от изворознанието в България. Ще припомня, че до 1990-те години се издаваха чужди извори (в това число и пътеписи) в откъси на български език. Тази практика постепенно отшумя с времето. Италианските, които отсъстваха от

поредиците на „Наука и изкуство“ и „Отечествен фронт“, започнаха да запълват празнината с някои преводни издания, така необходими не само на научната общност. Знайно е, че от дълбока Древност до днес, балканският регион е тясно свързан с Апенините и общуванията на всяки нива не са заглъхвали през годините.

От друга страна, използването на стереотипа „тъмни векове“ (за османския период) в българските трудове, беше ревизирано. Последните изследвания в областта на историческите дисциплина показват промени в терминалогията. В тази посока трябва да отбележа, че издадените извори (XIV – XVII в.) от Пенка Стилянова Данова подпомагат осветляването на редица въпроси не само от историко-географската област, но и от общуванията между Изтока и Запада по пътя на търговията и най-сетне очертават своеобразна линия в изграждането на националните идентичности в балканска среда.

Деветнадесет студии и статии (една от тях е отново в съавторство със Снежана Ракова) оформят представения списък с подбрани изследвания на Пенка Стилянова Данова за професура. Всичките са публикувани в научния печат в авторитетни издания на български, италиански и френски езици.

С оглед на националните минимални изисквания от закона за развитие на научния състав в Република България, трябва да се отбележи, че посочените публикации след конкурса за доцентура, са достатъчно доказателство за постоянна изследователска работа. Това проличава не само от студиите и статиите, но и от съставителството на издания с изворов материал и обзорните прегледи на публикувани документи за българо-италианските контакти (XIV-XVIII в.). Разкриването и използването на лични архиви от Италия и България

допълва изследователския фонд на Пенка Стилянова Данова от библиотечни и архивни източници.

Списъкът с цитирания на нейни трудове отговаря на законовите изисквания и показва заинтересованост най-вече на българската научна общност към италианските писмена. Публикуваните документи (пътеписи, писма) на български език и тяхното представяне като че ли впечатляват като извор на информация за определени факти и събития от модерните времена. Заглавията са коректно изписани и достоверни.

Приложеният документ „Справка за научните приноси на подбраните публикации извън конкурса за доцент и дисертационния труд" съдържа: приносите в монографията на авторката „България и българите в италианската историопис (XIV-XVII в.)", 2023 г., както и издадените текстове на Джовани Киаромани, Бенедето Рамберти и Даниело Лудовизи, Анонимната хроника на графовете Булгари и 19 статии и студии отразяващи вижданията за българите в италиански релации, речници, енциклопедии и други текстове. Във всички свои изследвания Пенка Стилянова Данова представя съответния автор, неговия житейски път и творчество. На фона на тези сведения извежда познанията му по посочената тема и приносните моменти задаващи важни разсъждения за книгопечатането на времето, за еволюцията на жанровете, политическите рамки и техните особености, проблеми при превода на съвременен български език, коментирани факти и събития от средновековния живот на българите и т.н.

„Справката за участия в проекти" (от 1994 г. до днес) отразява сътрудничеството на П. Данова в институтски научни проекти на Института за

балканистика и Института за исторически изследвания, на министерството на образованието, на министерството на културата и т.н. В продължение на няколко години тя ръководи проекти с Румънската академия, резултатите от които бяха публикувани в сп. *Etudes balkaniques* и в румънския научен печат. Прави впечатление, че българо-италианските проекти (с Университета Рома-Тре, Рим и Института за средиземноморски проучвания (...) в Неапол са малцинство на фона на българо-румънските и националните. Подобна констатация може да се направи и при цитиранията, където италианският интерес към темата за българите е доста периферен и проявяван само от българисти.

Двата лекционни курса на П. Данова в Историческия факултет при Софийския у-тет (2012-2014), както и ръководството на един редовен докторант в Института за балканистика с ц-р по тракология свидетелстват, макар и бегло, за наличието на известна образователна дейност.

<u>Научните форуми</u> за периода 2011 – 2021 г. са посочени от кандидатката в отделен списък. Определено може да се каже, че нейната публична активност в национален и международен план, е налице. Някои от конференциите са организирани и ръководени от самата нея. Международните й участия показват желание за контакти и научен обмен. Кандидатката членува и участва в дейността на академични формации като „Българско дружество за проучване на осемнасети век“, „Академичен кръг по сравнително литературознание“ и „Асоциация на византинистите и медиевистите в България“.

Според последните законови изисквания и Правилника на Института за исторически изследвания, всеки кандидат представя научната си продукция, измерена в цифри. Наблюдават се две неточности: кандидатката няма дисертационен труд за „доктор на науките“, т.е. в графата на показател „Б“ са погрешно попълнени 100 точки. От друга страна, в графата на показател „Г“ липсва заглавието на първата й монография, която не се представя като основен хабилитационен труд. Въпреки тези особености, попълнената таблица от П. Данова показва наличие на предостатъчен брой точки.

Като цяло научните търсения на кандидатката следват последователно обемистата тема за ранната история на българите и техните царства, отразени в италианските писмена от XIV в. насетне. Дисертационният й труд и първата монография на Пенка Стилянова Данова, с която не участва в този конкурс, „България и българите в италианската географска книжнина (XIV – XVI в.)“, 2010 задават параметрите и насоките в изследване на една страна от българското словесно присъствие в определени италиански текстове. Малцина от разглежданите автори – като например Джовани Вилани - донякъде се повтарят и в монографията от 2023 г. Това всъщност е продължение на новоиздирени текстове, които са анализирани обстойно. Към тях се прибавят откъси от съответния автор в български превод. Така читателят – не само с научни интереси – добива представа за отдавна изминали времена, за това как са ни виждали в чуждото „огледало“ и как стереотипите за нас са еволюирали през вековете. Ренесансовото мислене задължително дава своя отпечатък, за да отстъпи място на последвалите барокови елементи, които разнообразяват книжнината.

Историко-филологическата нагласа на авторката е безспорна, научната продукция напълно достатъчна за професура. Въз основа на документите и представените публикации за този конкурс, се установява, че доц. д-р Пенка Стилянова Данова е утвърден изследовател в областта на „История на България (Италиански извори за българската средновековна история)“.

Затова си позволявам да предложа на уважаемите членове на научното жури да изберат Пенка Стилянова Данова за длъжността „професор“.

София, 21.08.2023 г. проф. дин Рая Заимова